

Terugkeer naar het museum na de corona-lockdown

Zorg voor collecties en historische interieurs

Marysa Otte
Amsterdam Museum
Versie 26 mei 2020

In het museum moeten verschillende maatregelen worden getroffen om na de sluitingsperiode, door het coronavirus, weer bezoekers te mogen ontvangen. Het museum moet '1,5-meter-proof' worden gemaakt. De Museumvereniging heeft hiervoor een [protocol ontwikkeld](#).

Vanzelfsprekend gelden de bekende afstands- en gedragsregels rond het coronavirus. Die zijn op veel plaatsen te vinden en in dit stuk niet opgenomen. In dit stuk wordt ingegaan op de collectie.

Hoe ga je na deze periode om met de collectie en eventuele historische interieurs? Hoe kun je deze reinigen? Op basis van verschillende (internationale) bronnen is een Nederlandstalige handreiking gemaakt.

Allereerst is het belangrijk om te weten hoe lang het virus actief kan blijven op verschillende oppervlakken. In de tabel hieronder staat dit aangeduid.

NB: andere bronnen gaan soms van kortere tijden uit, nog niet alles is hierover bekend. Meerdere bronnen raden daarom voor nu 9 dagen aan.

Surface	Length of time
Metals	5 days
Wood	4 days
Paper	4-5 days
Glass	4-5 days
Plastics	6-9 days
Ceramics	5 days
Stone **	2-12 days

Table 1: Persistence of Coronaviruses on Materials

Bron: [National Center for Preservation Technology and Training](#)

Reinigen van objecten

Als niemand de voorgaande dagen aan de collectie heeft gezeten en er ook niet of nauwelijks mensen aanwezig zijn geweest, dan is de kans dat objecten sporen van het coronavirus bevatten zeer klein. Raak het object alleen met schone handschoenen en materialen voor ontstoffen aan. Dek een object af met een schone Tyvek of katoendoek voordat vloer en omgeving worden gereinigd.

Isolatie van museumobjecten en (onderdelen van) historische interieurs

De kans dat mensen via een museumobjecten het virus oplopen is klein. Museummedewerkers zullen de voorwerpen met handschoenen aanraken en verplaatsen met de nodige voorzorgsmaatregelen (en niet werken als ze ziek zijn). Bezoekers mogen de collectie doorgaans niet aanraken en komen niet naar het museum als ze ziekteverschijnselen hebben.

Mocht er toch sprake zijn van (mogelijke) aanwezigheid van het virus op de collectie of op onderdelen van historische interieurs, dan kunnen hierop geen bleekmiddelen, zeep- of oplosmiddelen gebruikt worden om ze te desinfecteren. Dit kan schade veroorzaken.

Voor een object dat besmet is, of van besmetting wordt verdacht is **isolatie** (quarantaine) de beste desinfectie-methode. Bovenstaande tabel geeft aan hoe lang de isolatietijd zou moeten zijn. NB:

- Het RIVM geeft aan dat de kans dat een besmetting door contact met een oppervlak met virus na 24 uur zo goed als uitgesloten is.
- Boeken van openbare bibliotheken worden na een quarantaineperiode van 72 uur weer vrijgegeven voor nieuwe leners.

Isolatie in het museum

Bij besmetting van (onderdelen van) een ruimte is het het veiligst om de gehele ruimte te sluiten. Bij besmetting van enkele objecten kan, met in achtneming van de veiligheid van medewerkers, het voorwerp verpakt worden en daarna vervoerd worden naar een isolatieruimte.

- Wijs een isolatieruimte aan. Zet hier geen andere objecten in en betreedt de ruimte uitsluitend voor halen/brengen van objecten. Sluit de deur voor derden en vermeldt op de deur *'Isolatieruimte - Niet toegankelijk'* (o.i.d.).
- Kleine objecten kunnen geheel worden ingepakt in plastic (grip)zakjes, gedurende de isolatieperiode. NB: Houdt bij in plastic verpakte objecten 9 dagen isolatietijd aan, aangezien het virus 9 dagen op plastic kan overleven.

Een standaard isolatietijd van 9 dagen voor alle objecten aanhouden, maakt het werk eenvoudiger en is -gezien de gegevens van het RIVM en de bibliotheken- ruim.

Schoonmaken van museumzalen

Zorg dat water en schoonmaakmiddelen (zeep, bleek, oplosmiddel, al dan niet in de vorm van sprays) die gebruikt worden voor de reiniging van de rest van de inrichting van museumzalen niet op de objecten terecht komen. Verplaats objecten of dek ze tijdelijk af. Werk hierin samen met de schoonmakers.

Objecten in vitrines kunnen hier meestal in blijven staan, tenzij ze stoffig zijn geworden. Reinig de buitenzijde van de vitrine, waarbij het reinigingsmiddel altijd op een schoonmaakdoek wordt gespoten, nooit direct op de vitrine (zie afbeelding).

Aanpassen van de bezoekersroute en aanpassen plaatsing objecten

Let op dat objecten veilig staan opgesteld bij het aanpassen van de route en het eventueel verbreden van paden. Plaats objecten buiten de loop, zodat ze zo min mogelijk stof vangen en minder kans hebben op aanraking en besmetting. Houdt hierbij aan dat objecten zoveel als mogelijk buiten reikafstand worden geplaatst (meestal ca 90 cm vanaf het gemakkelijkst te bereiken punt). Net als altijd worden bezoekers erop gewezen dat objecten niet mogen worden aangeraakt!

In smalle ruimten kan de toepassing van vitrines helpen om de route voor bezoekers te verbreden. Je kunt dan dichter langs de objecten lopen, zonder dat deze worden aangeraakt of snel vervuilen. Houdt wel rekening met meer schoonmaaktijd van vitrines.

Historische interieurs schoonmaken of desinfecteren

Historische interieurs bevatten vaak onderdelen die gehanteerd worden door bezoekers. Denk aan deurkrukken, trapleuningen of meubels waar men op mag zitten.

- Het vergt kennis en kunde van restauratoren om voor deze objecten en onderdelen de juiste reinigingsmiddelen of methoden toe te passen of daar begeleiding in te bieden.
NB: ga ervan uit dat het reinigen van sommige oppervlakken dagelijks of vaker moet gebeuren. De methode dient daarom geschikt te zijn voor toepassing gedurende een lange tijd.
- Daar waar reinigingsmiddelen (kunnen) leiden tot schade aan het historisch interieur zijn verschillende opties mogelijk:
 - o tijdelijke extra bescherming (bijv. afdekken met plexiglas)
 - o tijdelijk afschermen voor bezoekers (bijv. historisch zitmeubel zodanig opstellen dat er niet meer op gezeten kan worden)
 - o tijdelijke verwijdering van onderdelen tot betere tijden
 - o tijdelijke vervanging van historische onderdelen die veel worden gebruikt en niet gereinigd kunnen worden met desinfecterende middelen (bijv. deurkrukken).

Aanbrengen van tijdelijke bewegwijzering

Indien mogelijk, vermijd het gebruik van bewegwijzering (aanduidingen van looppaden etc.) in historische huizen. Ze kunnen de historische sfeer verstoren. Uiteraard blijft de veiligheid van bezoekers en personeel voorop staan en moet de bewegwijzering of mondelinge aanwijzing van personeel duidelijk zijn voor bezoekers!

Breng bewegwijzering zo min mogelijk aan op historische oppervlakken. Daar waar dat toch noodzakelijk is: gebruik er veilige en later weer goed verwijderbare materialen voor. Vermijd lijmmiddelen, gemakkelijk omvallende wegwijzers of wegwijzers met scherpe onderdelen.

Bezoekers en reinigingsmiddelen

- Biedt desinfectiematerialen (sprays, handgel) aan in niet-collectieruimten (entreegebied, toiletten). Zo zijn deze middelen geen gevaar voor de collectie.
- Biedt kant-en-klare desinfecterende doekjes aan waar touchscreens o.i.d. worden gebruikt in de buurt van collectie en biedt een prullenbak aan.

Beschermingsmiddelen voor medewerkers

Voor zover nu bekend zijn er geen richtlijnen voor werken in het museum en daarvoor aangeraden beschermingsmiddelen. De Museumvereniging verwijst in het protocol bij het werken met collecties naar de hygiënemaatregelen van het RIVM ([protocolregel 29, 30 en 31, versie 16 mei 2020](#)).

Het RIVM raadt handschoenen aan. (Niet medische) mondkapjes zijn optioneel, evenals oogbescherming. Lange mouwen zijn een goede optie, je armen wassen kan ook.

De Museumvereniging verwijst voor schoonmakers naar het [schoonmaakprotocol van de schoonmaakbranche](#) (protocolregel 47). Van toepassing is protocol A t.b.v. ruimten waar geen coronapatiënten worden behandeld. Hierin worden handschoenen, neusmondmasker, bril en schort met lange mouwen voorgeschreven wanneer de afstand van 1,5 meter tot anderen niet kan worden gewaarborgd. Als er wél afstand kan worden bewaard gelden de normale beschermingsmiddelen (handschoenen bij toiletreiniging bijv.).

Onderstaand is grotendeels in lijn met RIVM. Elk museum heeft hierin zijn eigen verantwoordelijkheid.

- **Handschoenen:** het dragen van handschoenen is bij het omgaan met collectie, ook buiten coronatijd, een normale gang van zaken. Nu zeker doen. Was je handen na het uitdoen van de handschoenen, omdat het uitdoen vaak enige aanraking van de blote handen oplevert.
- **Mondkapjes:** het dragen van (niet medische) mondkapjes is bij stoffige werkzaamheden aan te raden, vanwege bescherming tegen stof.

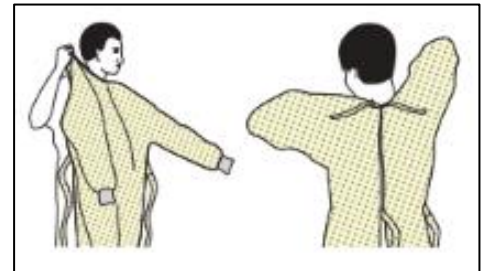
Bij het verplaatsen van objecten met meerdere personen kun je niet altijd voldoende afstand houden. Het dragen van een niet-medisch mondkapje biedt dan enige bescherming tegen verspreiding van niesdruppels. Vergelijk dit met de maatregelen die vanaf 1 juni gelden in het Openbaar Vervoer. Als je alleen werkt is het dragen van een mondkapje niet noodzakelijk om anderen te beschermen.

Mocht zich een situatie voordoen waarin een directe besmetting op een object wordt vermoed, neem dan het zekere voor het onzekere en draag een FFP2 of FFP3-mondmasker. Raak het mondkapje zo min mogelijk aan en zet het zo min mogelijk op en af.

- **Werkkleding:** schone stofjassen of werkkleding die eenvoudig uitgetrokken kan worden (niet over het hoofd) zijn aan te raden als extra bescherming tegen stof en biedt mogelijk ook enige bescherming tegen verspreiding van het coronavirus.

Zie voor meer informatie:

- [Veilig werken voor schoonmakers](#)
- [Volgorde voor het aantrekken van persoonlijke beschermiddelen](#)

Organisatie van het werk

- Spreek duidelijk af wie aanwezig (mogen) zijn.
- Werk in je eentje als dat mogelijk is.
- Werk je samen? Dan zoveel als mogelijk in vaste teams.
- Zet in de eerste ruimte alle veiligheidsmaterialen klaar op schone tafels met voldoende ruimte.
- Gebruik je eigen fysieke materialen (pen, laptop, mesje, schaar etc).
- Neem geen onnodige eigen spullen mee de zaal in. Bewaar die bijvoorbeeld in een kluisje.

Op de [website van de NRG](#) hebben enkele musea hun protocollen gedeeld.

Inkomende en uitgaande objecten

- Kunsttransporten

Voor kunsttransporten geldt het [coronaprotocol voor de sector Transport en Logistiek](#). Externe transporteurs wordt verzocht zich hieraan te houden en moeten op de hoogte worden gesteld van extra veiligheidsmaatregelen die op locatie worden getroffen. Veel kunsttransport-bedrijven hebben zelf al protocollen opgesteld. Vraag hiernaar en spreek ze door. Er wordt door de kunsttransporteurs digitaal ondertekenen aangeboden en er wordt gewerkt aan mogelijkheden om veilig bijrijders of koeriers mee te nemen én om virtueel te koerieren. Op de [NRG-website](#) staan de protocollen van twee kunstvervoerders.

- Vervoer en transporten met huurauto

Soms worden huurauto's gebruikt voor het vervoer van medewerkers naar lastig bereikbare locaties. In sommige gevallen vindt vervoer van tentoonstellingsmaterialen of (nieuwe) objecten in huurauto's plaats. Overleg met de verhuurder of er extra maatregelen zijn getroffen om de auto te ontsmetten (bijv. extra luchtperiode, ontsmetting van stuur, versnellingspook, deurklink, touchscreen, etc.). Neem desinfecterende gel en doekjes mee en desinfecteer bij twijfel zelf nog eens de relevante onderdelen.

Probeer bij voorkeur alleen te reizen, want als men dicht bij elkaar zit is er een groter risico om het coronavirus te krijgen én om het te verspreiden. In het geval van vervoer van objecten is alleen reizen echter niet altijd veilig.

- Probeer in dat geval een wat ruimer model auto te huren, houdt onderling zoveel mogelijk afstand van elkaar; gebruik een mondkapje (zoals in het openbaar vervoer), neem telkens op dezelfde plek plaats en zorg voor optimale hygiëne door de bedieningsmiddelen extra te reinigen (stuur, versnellingspook, deurklink, touchscreen, etc.) en regelmatig te desinfecteren met 70% Isopropyl alcoholdoekjes.
- Neem van tevoren contact op met de bestemming en stel deze op de hoogte van de extra maatregelen zodat iedereen goed voorbereid is.
- Informeer bij particulieren op de dag zelf of iemand in het huishouden gezondheidsklachten heeft, mogelijk gerelateerd aan corona en stel bij twijfel het transport uit.
- Overleg bij particulieren die tot de 'kwetsbare groep' behoren of een ander persoon de contactpersoon op locatie kan zijn.

Extra maatregelen:

- Draag handschoenen en als afstand niet gewaarborgd kan worden dan eventueel ook andere beschermingsmiddelen.
- Zorg ervoor dat het bewijs van ontvangst/afgifte van tevoren al zo compleet mogelijk is ingevuld.
- Vraag de ontvangende partij een eigen pen te gebruiken voor het ondertekenen van het ontvangstbewijs.

Bronnen

ICCROM

Tips en andere informatie

<https://www.iccrom.org/tips-and-resources>

Verwijzing naar assessmentformulier

https://www.iccrom.org/sites/default/files/01_ICCROM_Assessment-form_Movable.pdf

Verdere verwijzingen

<https://www.iccrom.org/relevant-links>

CCI Canada

Dit overzicht gaat op veel vragen in: https://www.cac-accr.ca/wp-content/uploads/dlm_uploads/2020/04/ci_covid-19_en_2020-04-17.pdf

RCE, Nederland

Doorverwijzingen naar internationale informatie en nieuwsbrief

<https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/corona-en-erfgoed>

Protocol monumenten

<https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/corona-en-erfgoed/documenten/publicaties/2020/01/01/protocol-monumenten>

FARO, Vlaanderen

<https://faro.be/blogs/faro/update-de-impact-van-covid-19-faro-bundelt-uw-vragen>

Overige praktische tips (voor de Belgische situatie):

<https://www.faro.be/blogs/bart-de-nil/vvbad-lanceert-gids-met-adviezen-voor-exitstrategie-informatiesector>

Museumvereniging

Definitief protocol van 20 mei 2020. Het actuele protocol vind je steeds op museumcontact.nl/protocol

https://museumcontact.nl/system/files/field_attachments/200520_mv_protocol_voor_veilige_en_verantwoorde_heropening_van_musea.pdf

Toolkit Museumcontact: hierin vind je printbare voorbeelden van pictogrammen voor tijdelijke bewegwijzering.

<https://museumcontact.nl/bestanden/toolkitdefzip>

Erfgoed Gelderland

Erfgoed Gelderland heeft in de huisstijl van de coöperatie ook materialen ontwikkeld voor de heropening van musea. Musea die lid zijn van de coöperatie kunnen gebruik maken van deze vormgeving, zodat het samenwerkingsverband nog meer uitgedragen wordt.

<https://erfgoed gelderland.nl/nieuws/vrolijk-en-herkenbaar-afzetlint-en-meer/>

Zie voor info over het inrichten van ruimten ook de tips op:

https://www.nederlandseregistrarsgroep.nl/assets/Het%20veilige%20museum_coronamaatregelen%20-%20Studio%20Berry%20Slok.pdf (van ontwerper Berry Slok)

Bibliotheken, onderzoek aan collecties

https://www.debibliotheken.nl/wp-content/uploads/2020/03/20_000_Protocolen_Lenen_en_inleveren_materialen_A4.pdf

Protocol van de openbare bibliotheken in Nederland

- 72 uur quarantaine
- Pak als klant alleen het boek dat je wilt lenen, vermijdt aanraken van andere boeken

<https://www.vvbad.be/nieuws/exitstrategie-voor-de-informatiesector>

Van de Belgische informatie sector

<https://www.nedcc.org/free-resources/preservation-leaflets/3.-emergency-management/3.5-disinfecting-books>

Raadt eveneens de 72-uur-quarantaine om te desinfecteren aan.

Gebruik van hand-sanitizers (gels).

<https://www.loc.gov/preservation/scientists/projects/sanitize.html> Raadt het gebruik van handgels af.

Schoonmaken

Naast de in de tekst genoemde, hieronder nog twee andere:

<https://www.zorg-gericht.nl/werken-in-de-zorg-met-corona-covid-19/hoe-kunnen-schoonmakers-veilig-werken-zorg-en-corona/>

<https://www.cdc.gov/hai/pdfs/ppe/PPE-Sequence.pdf>

Leveranciers

<https://artsalvage.nl/> biedt o.a. beschermings- en reinigingsmiddelen aan en geeft ook cursussen en bidet praktische hulp.

<https://www.helicon-cs.com/NL/home.html> biedt praktische hulp, materialen en chatfunctie over corona.

<https://www.labshop.nl/> Heeft assortiment uitgebreid met bijv. desinfectiezuilen.

Met dank aan CHV-coördinatorteam Amsterdam Centrum voor hun bijdragen en RIVM voor telefonisch advies

Dit document biedt informatie en is geen protocol.

Het is een groeidocument, mogelijk volgt een nieuwe versie met aanpassingen.